

Finančný manažment a podnikateľské riziko

Ing. Zuzana STRÁPEKOVÁ, PhD.
SPU-FEM v Nitre
Ústav hospodárskej politiky a financií

CV 8

Obsah:

- Podnikateľské riziko
- Finančné riziká podniku
- Kvantifikácia finančných rizík
- Zmierňovanie finančných rizík
- Finančné deriváty

RIZIKO A NEISTOTA

S podnikaním sa spája aj nebezpečenstvo neúspechov a možnosť vzniku strát.

Riziko podnikania – možnosť, že skutočne dosiahnuté výsledky sa budú odchyľovať od predpokladaných výsledkov.

- negatívna odchýlka = horšie výsledky ako očakávané
- pozitívna odchýlka = lepšie výsledky ako očakávané

Neistota = (širší pojem) neurčitost', náhodnosť podmienok alebo výsledkov niektorých javov.

Riziko = (užší pojem) druh neistoty, keď sa dá pomocou rôznych matematických a štatistických metód kvantifikovať pravdepodobnosť vzniku odchýlok od očakávaných výsledkov.

Pravdepodobnosť – možnosť vzniku určitej udalosti.

(interval pravdepodobnosti = 0 - 1)

Súčet všetkých pravdepodobností = 1

Ak by sa pravdepodobnosť určitej možnosti = **1**, išlo by o stav **ISTOTY**.

(Možnosť by nastala na 100%. Neexistoval by žiadny stav neistoty).

Ak by sa pravdepodobnosť určitej možnosti = **0**, za žiadnych okolností by situácia nenastala.

PODNIKATEĽKÉ RIZIKO

- možnosť odklonu skutočnej trhovej hodnoty podniku od jeho očakávanej hodnoty.

(Maximalizácia trhovej hodnoty podniku = základný cieľ podnikateľskej činnosti.)

Podnikateľské riziko zahŕňa viac čiastkových vzájomne sa ovplyvňujúcich rizík.

Súčasťou podnikateľského rizika sú aj **finančné riziká**.

Finančné riziká

- súvisia s vývojom finančných trhov a s používaním jednotlivých finančných nástrojov.

- **riziko financovania**
- **riziko zmeny cien majetkových CP**
- **riziko zlyhania protistrany**
- **riziko zmeny úrokovej miery**
- **menové riziko**
- **riziko likvidity**
- a iné

riziko financovania

- možnosť, že podnik nebude z finančných dôvodov schopný realizovať svoje strategické zámery.

Nepodarí sa podniku v danom čase sústrediť potrebný kapitál (dodatočný vlastný), alebo problém so získaním dodatočného úveru (napr. pre zvýšenie cien týchto zdrojov).

Príčiny:

- zmena situácie na KT (sťaženie nových emisií akcií, obligácií)
- zmeny v úverovej politike bánk
- nevhodná kapitálová a finančná štruktúra podniku
- nedostatky vo finančnej stratégii podniku
- nevyhovujúci rating podniku

riziko zmeny cien majetkových CP

- zmeny ceny vlastných akcií podniku, alebo zmeny cien akcií iných podnikov, ktoré má podnik v portfóliu.

(krátkodobé pôsobenie rôznych vplyvov, alebo vplyvom cyklického vývoja ekonomiky, alebo nepriaznivým vývojom ekonomiky).

riziko zlyhania protistrany

(že obchodný partner nesplní svoj záväzok).

riziko zmeny úrokovej miery

(ľahší alebo ťažší prístup k úverom).

menové riziko

(zmena kurzu mien môže vplývať na ceny produktov).

riziko likvidity

- riziko nedostatku likvidných prostriedkov v čase nutnosti splniť si záväzky.

Príčiny:

- krátkodobé prevýšenie bežných výdavkov podniku nad príjmami
- dlhodobejšie nedostatky v hospodárení podniku (rast nákladov, problémy s odbytom produkcie)
- porušenie zlatého pravidla financovania (použitie krátkodobých zdrojov na financovanie investičných potrieb)
- neočakávané udalosti (štrajk v podniku, havária v podniku, prírodná katastrofa, krach banky)

Iné finančné riziká

- (chyby finančných manažérov, porušenie zákonov, falšovanie dokumentov)

Iné podnikateľské riziká

- 4 skupiny:
  - obchodné (trhové) riziká
  - prevádzkové (operačné) riziká
  - riziko straty dobrého mena
  - politické riziká

Iné podnikateľské riziká

- obchodné (trhové) riziká

Vyvolávajú ich zmeny podmienok na trhu.

Prejavujú sa zmenami cien podnikových vstupov a výstupov.

Ide o tzv. komoditné riziká.

Ovplyvňujú V, N a efektívnosť realizovaných projektov.

Intenzitu obchodného rizika ovplyvňuje aj konanie podniku (jeho obchodná stratégia)

Iné podnikateľské riziká

- prevádzkové (operačné) riziká

Spojené sú s uplatňovaním opatrení (napr. v oblasti marketingu, výroby, ľudských zdrojov a pod.)

Iné podnikateľské riziká

- riziko straty dobrého mena

Ide o imidž podniku (buduje sa dlhodobo nielen hospodárskymi výsledkami, ale hlavne upevňovaním postavenia na trhu, správaním sa v sociálnej a environmentálnej oblasti a pod.)

Iné podnikateľské riziká

- politické riziká

Hlavne pri zahranično-obchodných transakciách, pri investovaní v zahraničí a pod.

(Prejavy: vojny, revolúcie, zmena politického režimu, zmeny v daňovej, colnej a menovej politike a pod.)

Kvantifikácia finančných rizík podniku

Kvantifikácia rizika – vyčíslenie pravdepodobnej intenzity odchýlok skutočnosti od očakávania.

Využíva sa **smerodajná odchýlka** a **variačný koeficient**.

Najskôr sa kvantifikuje očakávaný výsledok, od ktorého sa skutočný výsledok s určitou pravdepodobnosťou odchyľuje.

(vzorce a výpočty na cvičení)

Typy investorov:

- **riziko averzný investor**
- **neutrálny voči riziku** (neberú do úvahy riziko)
- **investor so sklonom k riziku**

Pri kvantifikácii finančného rizika sa používajú aj ďalšie metódy podľa charakteru daného rizika:

- Pri investičných projektoch:
  - **Analýza citlivosti**
  - **Rozhodovacie stromy**
  - **Hertzov model**
- Pri finančnom investovaní:
  - **Beta koeficient**
- Pri úverovom riziku:
  - **Ratingové metódy**
- Moderné metódy:
  - **Metóda VAR (*Value at Risk*) - hodnota vystavená riziku**

Spôsoby zmierňovania finančných rizík

- Preventívne opatrenia (ofenzívne postupy):
  - vyhýbanie sa riziku
  - diverzifikácia
  - poistenie
  - zmluvne dohodnuté opatrenia
  - manažment aktív a pasív
  - hedging pomocou derivátov
- Odstraňovanie následkov rizika (defenzívne postupy):

- vyhýbanie sa riziku

- Podstatou je dobrá predbežná identifikácia rizík pripravovaného rozhodnutia alebo projektu.

(Napr.: ak podnik zistí, že zákazníkovi hrozí vyhlásenie konkurzu, ďalšiu dodávku neposkytne, vyhne sa riziku vzniku nedobytej pohľadávky.)

(Podnik však nesmie preháňať s vyhýbaním sa riziku, aby ho agresívnejšia konkurencia nevytlačila z trhu)

- diverzifikácia

- rozloženie rizika na viaceré objekty, a tým jeho zníženie.
- (napr.: úvery od viacerých veriteľov, nákup od viacerých dodávateľov, výroba viacerých druhov výrobkov, výroba vo viacerých regiónoch, predaj viacerým zákazníkom doma aj v zahraničí, nákup viacero druhov akcií..)
- **Nediverzifikovateľné riziká** (trhové, systematické)
(napr.: riziká kurzové, úrokovej miery, inflácie, zmeny daňových sadzieb)
- **Diverzifikovateľné riziká** (nesystematické, netrhové, jedinečné)
(napr.: riziko neúspešných produktov a pod.)

- poistenie

- **Samopoistenie** – vytváranie decentralizovaných poistných (rezervných) fondov na úrovni podniku.
  - Nedostatkom je neschopnosť vytvoriť fondy v dostatočnej výške, ktorá by pokryla väčšie finančné straty. A v akej forme udržiavať tieto rezervy, aby prinášali primeraný výnos a zároveň v prípade potreby boli pohotovo k dispozícii.
- **Poistenie** – vytváranie centralizovaného peňažného poistného fondu príspevkami poistených subjektov vystavených riziku.
  - Fond vytvára a spravuje poisťovňa, z ktorého sa uhrádzajú vzniknuté škody poistených subjektov.
  - *Spoluúčasť poisteného* na úhrade škody – zabraňuje zámernému zneužitiu zo strany poisteného.

- poistenie

- *nepoistiteľné riziká* (napr.: proti recesii, proti zmene cien komodít, zmene menových kurzov, zmene úrokových sadzieb, proti inflácii, proti opotrebeniu majetku)
- **Poistenie pohľadávok podniku z obchodného styku**
(proti: politické riziká, riziko nezaplatenia pohľadávky, komerčné riziká, proti platobnej neschopnosti..)

- zmluvne dohodnuté opatrenia

- Zmluvné dohody o zabezpečení pohľadávok
- Zmena úrokovej miery podľa zmluvných podmienok v úverovej zmluve
- Dohody medzi zahraničnoobchodnými partnermi
- Faktoring, forfaiting (predaj krátkodobej/ dlhodobej pohľadávky faktorovi/ forfaitérovi)

- manažment aktív a pasív

- (*ALM – Asset/Liability Management*)
- Zmierňovanie rizika časovým a vecným zlad'ovaním aktív a pasív (resp. peňažných príjmov a výdavkov podniku)
(zmierňovanie kurzových a úrokových rizík)

- hedging pomocou derivátov

- **DERIVÁT** - nárok (právo) v budúcnosti kúpiť, alebo predať aktívum alebo získať peňažné plnenia odvodené od pohybu hodnoty daného (podkladového) aktíva.

Podkladové aktíva:

- **komodity (pšenica, bavlna, ropa, kovy..)**
- **CP (akcie, dlhopisy)**
- **úrokové miery**
- **zahraničné meny**
- **úverové nástroje**
- **burzové indexy**

- Finančné deriváty

- Ide o termínované kontrakty na určitú lehotu.

Otvorená pozícia (*open position*) – kontrakt je otvorený od uzavretia obchodu po lehotu splatnosti.

Uzavrieť pozíciu (*close the position*) – ukončiť kontrakt s jedným z možných spôsobov plnenia.

Krátka pozícia (*short position*) – pozícia, keď subjekt predáva kontrakt.

Dlhá pozícia (*long position*) – pozícia, keď subjekt kupuje kontrakt.

Základné typy derivátov:

- FORWARDY
- FUTURUTY
- OPCIE
- SWAPY

FORWARDY

- *kupujúci (investor) sa zaväzuje kúpiť a predávajúci (vypisovateľ) sa zaväzuje predať podkladové aktívum (nástroj) v určitom budúcom termíne.*
- *neštandardizované kontrakty mimo trhu (OTC-over the counter)*
- **forwardy na komodity**
- **finančné forwardy (cudzíe meny, úrokové sadzby, CP)**

FORWARDY

Príklad:

Podnik vlastní 150 akcií iného podniku a plánuje ich predať. V súčasnosti ich však použil ako lombard pri čerpaní krátkodobého úveru z banky (splatnosť 2 mesiace).

Podnik môže predať dvojmesačný forward na predmetné akcie s pevne stanovenou cenou už dnes.

Po uplynutí 2 mesiacov musí kupujúci za akcie zaplatiť zmluvne dohodnutú cenu bez ohľadu na aktuálny kurz akcií na trhu.

(Na Slovensku sa najviac obchoduje s forwardmi na menový kurz)

FUTURITY (futures)

- *štandardizovaný forward, s ktorým sa obchoduje na špecializovanej burze.*
- (podobná definícia ako forward, až na to, že ide o štandardizovaný kontrakt)
- Pravidlá určuje burza (burza je sprostredkovateľ).
- (prechádza sa na elektronický spôsob obchodovania)
- Po uzavretí kontraktu kupujúci aj predávajúci skladá na burze záruku (depozitum na účet makléra, ktorý vykonáva príkazy na burze).
- Zúčtovanie prebieha v priebehu celej lehoty splatnosti (nie na konci ako pri forwarde) cez clearingové centrum burzy.

FUTURITY (futures)

Rozdiely medzi forwardom a futuritou

Forward	Futura
Obchoduje sa mimo burzu	Obchoduje sa na burze
Neštandardizovaný kontrakt	Štandardizovaný kontrakt
Termín splatnosti podľa dohody	Burza určuje termín splatnosti
Vzťah k partnerovi kontraktu	Vzťah k burze
Platba k termínu splatnosti	Priebežné vyrovňovanie
Povinne sa nepožaduje depozit (kolaterál)	Požaduje sa depozit (kolaterál)

(Na Slovensku sa v súčasnosti s futuritami neobchoduje.)

OPCIE

- *právo kúpiť alebo predať určité aktívum k istému termínu za vopred dohodnutú cenu.*
- *Cenou opcie je prémie, ktorú platí kupujúci (investor) predávajúcemu (vypisovateľovi).*
- Kupujúci má právo od kontraktu odstúpiť, predávajúci nie.
- Opcie môže byť štandardizované alebo neštandardizované.

- **Kúpna opcia (call option)**
- **Predajná opcia (put option)**

OPCIE

Kúpna opcia (call option)

- právo kúpiť aktívum za dohodnutú cenu k určitému dátumu.

Kupujúci predpokladá rast ceny, predávajúci stabilitu alebo pokles ceny.

Predajná opcia (put option)

- právo predať aktívum za dohodnutú cenu k určitému dátumu.

Kupujúci predpokladá pokles ceny, predávajúci stagnáciu, resp. rast ceny.

Cenou opcie je prémia, ktorú platí kupujúci predávajúcemu.

(Na Slovensku sa obchoduje iba s mimoburzovými opciami na menový kurz.)

SWAPY

- *dohoda dvoch subjektov o výmene série platieb uskutočňovaných pravidelne v priebehu dohodnutého obdobia (niekoľko rokov).*
- (Ide o kombináciu promptného a forwardového kontraktu).

- **menový swap**
- **úrokový swap**
- **nenovo-úrokový swap**

(Na Slovensku sa obchodujú swapy na cudzie meny a medzibankové úrokové swapy.)

Finančné deriváty pri tvorbe stratégií

- hedgingové stratégie
- tradingové stratégie
- stratégie zabezpečovania portfólia
- arbitrážne stratégie

Hedging – zmierňovanie, rozkladanie a prenášanie finančných rizík na iné subjekty.

Hedgingové stratégie:

- *Zabezpečenie pred zmenou ceny komodity*
- *Zabezpečenie pred zmenou kurzu CP*
- *Zabezpečenie pred zmenou úrokových mier*
- *Zabezpečenie pred zmenou menového kurzu*
- *Zabezpečenie proti zmene na trhu CP*

Finančné deriváty pri tvorbe stratégií

Trading – špekulatívny charakter.

Tradingové stratégie:

- *Singulárne stratégie*
- *Kombinované tradingové stratégie*

Stratégie zabezpečovania portfólia: (Kombinovať obchody tak, aby pri rastúcom trhu sa hodnota portfólia zvyšovala)

- *Statické stratégie*
- *Dynamické stratégie*

Arbitrážne stratégie: (Dosahovanie bezrizikových ziskov využitím cenových rozdielov finančných aktív na rôznych trhoch.)

- *Rozdiely kurzov CP medzi regionálnymi trhmi*
- *Rozdiely medzi cenami na promptnom a termínovanom trhu*

Proces manažmentu finančných rizík v podniku

Fázy:

1. Identifikácia finančných rizík podniku a posúdenie ich rozsahu

(Napr. analýzou účtovných výkazov)

2. Definovanie podnikovej politiky pri ošetrovaní rizík

(Formulovanie cieľa politiky. Vybudovanie systému eliminácie finančného rizika)

3. Implementácia schváleného programu

(Napĺňanie prijatej politiky.)

4. Reporting rizika

(Informovanie vedenia o priebehu implementácie)

VIDEO

Riziko:

https://www.youtube.com/watch?v=b3zstLqUI0k&list=PLU9zJnEODmuob2HZU5TFdqgKjco_CxDRn&index=7

Diverzifikácia:

<https://www.youtube.com/watch?v=EaZWSRriBMQ>

Finančné deriváty:

<https://www.youtube.com/watch?v=Og8GocQbanY>

Ďakujem za pozornosť